

Nem elégíti ki a számtan tanításának olyan módszere, amikor a tanár vagy egy diák számol a táblán, a többiek meg gondolkodás nélkül, gépiesen másolják a táblára írottakat.

Olyan megoldást alkalmazok, hogy a példát az egész osztálynak adom fel. Eleinte a tanulók nézegetnek jobbra-balra, hátra fordulnak, segítséget keresnek. Akadályok felállításával elérem, hogy önállóan kezdenek dolgozni, keresik a példa megoldásának kulcsát. Így ráérek foglalkozni a gyengébb tanulókkal is. Amikor a tanulók megoldják a feladott példákat, rögtön javítom, értékelem, és szükség esetén magyarázatot fűzök a dolgozatokhoz. A munkafüzetbe annyi ötöst kapnak, ahány példát hibátlanul oldottak meg. Két hónapi önálló munka után az órán csak ritkán fordul elő hibás megoldás. A helytelenül kiszámított példákat L-betűvel jelölöm meg (látam), ezeket a tanulóknak azonnal ki kell javítaniuk. Evvel a módszerrel csökken a gyenge előmenetelű tanulók száma. Kezdetben a tanulókat bátorítani kell.

Minden gyereket céltudatosan el kell foglalni. A munkát rövid megszakításokkal válogatom, ilyenkor tornázunk vagy énekelünk.

Ilyen módon kialakulnak a diákok tudatos fegyelmének a feltételei, amely nem a félelemből ered, sőt örömet lelik a munkában és az elért eredményekben. Az önkéntes fegyelem lényege az aktív munka, melynél értékelik a jó eredményeket, tehát nő a diákok bizalma saját képességeikben.

Befejezés

A tanulóknak a tanórán kell megtanulniuk az anyagot, nem otthon. Az óra minden percét ki kell használni a tananyag megértésére. Az átvett anyagot meg kell világítani minden oldalról, a diákokkal közösen végzett elemzéssel.

Lehetővé kell tenni, hogy a diákok önállóan nyilvánuljanak meg. A diák minden megnyilatkozását azonnal és írásban kell értékelni.

Állandóan gondolni kell arra, hogy nincsenek átlagos vagy átlag alatti diákok, csak elhanyagoltak vannak. Keressük ennek az okát és küszöböljük ki.

Fordította a szerző

Barbara Wotjak—Manfred Richter:

DEUTSCHE PHRASEOLOGISMEN. EIN ÜBUNGSBUCH FÜR AUSLÄNDER.

Bár a frazeológia mint nyelvészeti diszciplína az utóbbi években késégbevonhatatlan előrelépéseket tett, és fokozatosan mintegy önálló tudományág rangjára emelkedik, meg kell jegeznünk, hogy a frazeológiai kutatás tudománytörténeti fejlődése a gyakorlati nyelvtanítás szemszögéből nem hozott szembetűnő változást. Különböző jellegű és színvonalú szólásgyűjtemények, frazeológiai (tan)szótárak léteznek már ugyan, de német frazeológiai gyakorlókönyv jöszerevel ez ideig nem állt rendelkezésre.

Hasonló felismerés vezérelte Barbara Wotjak nyelvészt és Manfred Richter gyakorló tanárt a kiadvány megalkotásakor. Azt a célt tűzték ugyanis maguk elé, hogy a modern nyelvészeti kutatások frazeológiai vonatkozásai minél köz-

vetlenebbül épülhessenek be a német, mint idegen nyelv elsajátítását szolgáló tan- és gyakorlókönyvekbe. Kötetük lényegében egy 1985-ben, a lipcei egyetem Herder-intézete által megjelentetett házi jegyzet („*Dem Phraseologismus auf den Zahn geföhlt. Prämissen und Übungen*”) továbbfejlesztett, átdolgozott kiadása.

Az ötletgazdag, módszertani leleményességről tanúskodó könyv elsősorban idegennyelv-tanárokhöz, germanistákhoz, fordítókhöz szól, és a haladó szintű nyelvtanítás során kiegészítő anyagként kíván szolgálni: a szerzők szándéka szerint a kommunikatív orientációjú szókincsfejlesztésbe integrálva.

Az új kötet — elődjéhez képest is — az elmélet és a gyakorlat szerves egységét tükrözi. Míg az 1985-ös verzióban a teoretikus tudnivalók — az olvasótól igényes nyelvészeti felkészültséget feltételezve — a kiadvány elején egy tömbbe koncentráltan voltak jelen, a mos-

tani változat a mindenkori gyakorlatok előtt vezet be az olvasót (közérthetően és ezáltal igen vázlatosan, érintőlegesen) a beszédfordulatokhoz kapcsolódó háttérismeretek világába.

A sokrétű gyakorlattípusok, amelyek a frazeológiai elméleti kutatási eredmények adaptálásán és közvetlen gyakorlati oktatómunka tapasztalatain nyugszanak, különösképpen a frazeologizmusok sajátos funkcióit, használati lehetőségeit (restrikcióit), a kommunikációban betöltött hatásait állítják középpontba. Igen szerencsés, hogy így mind a nyelvi rendszerrel, mind a szövegszerkesztéssel és -receptióval kapcsolatos ismeretek, készségek fejlesztése kellő súllyal szerepel. A fentiek szellemében a szerzők a beszédfordulatokat különféle gyakorlatokba ágyazva próbálják közelebb hozni a tanulókhöz. Találkozhatunk pl. olyan feladattal, amely formailag hasonló frazeologizmusok elkülönítését célozza („ähnlich aber nicht gleich”): *keinen Finger krumm machen* (= 'nichts tun; sich für nichts, niemanden einsetzen') — *krumme Finger machen* (= 'stehlen'); vagy fordítva, segít a formailag különböző, de rokonértelmű kifejezések felismerésében: *jm. einen Korb geben* — *jm. eine Abfuhr erteilen* — *jm. die kalte Schulter zeigen* (= 'Ablehnung'). Szellemes a szólások bemutatása különböző csoportokban: *Die böse Sieben* — számkomponensekkel, *Ein Zoo in der deutschen Sprache?* — állatneves kifejezések stb. stb. Különösen aktuális és újszerű a frazeologizmusok és a szöveg sajátos kapcsolatrendszerének felvillantása (2. pont), ahol a frazeologizmusok hatásmechanizmusával és különféle használati kötöttségeivel ismerkedhetünk meg. A szerkesztők a nyelvtanulót a bemutatott frazeologizmusok aktív használatához kívánják elvezetni, e szándékot az alkalmazott gyakorlattípusok is alátámasztják. Néhol a felvázolt kommunikációs szituációhoz kell megtalálni az odaillo kifejezést, máshol adott fordulathoz megfelelő szituáció keresése a cél.

A 3. fejezet a szólások gyakran felbukkanó kértérműségével, a frazeológiai szójáték lehetőségeivel foglalkozik, igen érdekesen, változatosan, színvonalasan — bár e példák és fejtegetések adekvát megértéséhez természetesen meglehetősen magasfokú némettudás, no meg humorérzék és nyelvi találékonyság szükséges.

Hasznos, hogy a szerzők a szólások nyelvek közötti ekvivalenciájának eseteire is utalnak (4. fejezet); a magyar olvasó eközben csak azt sajnálhatja, hogy az illusztratív célnyelv itt a spanyol. Annál „nemzetközibb” érdeklődésre tarthat számot az 5. fejezet, ahol egyes frazeologizmusok, szállóigék etimológiájáról, eredetéről olvashatunk, miközben számos kultúrtörténeti érdekesség elevenedik meg előttünk. Utolsó kérdéskörként a mondatértékű szólások és az ún. „kommunikatív formulák” szerepelnek.

Az egyéni tanulást segítő a szerkesztők megadják a feladatok helyes megoldásait is. A kötetet a gyakorlatokban szereplő pontosan 850

frazeologizmus szótárszerű értelmezése, stilisztikai minősítése zárja, így a gyűjtemény önmagában is — frazeológiai, ill. egyéb szótárak nélkül — komplex módon használható.

Kiemelendő, hogy a gyakorlatokban tárgyalt kifejezések a mai élő német nyelvből származnak, magas kommunikatív értékkel rendelkeznek. Megkérdőjelezhető viszont a szerzőknek azon indíttatása, szándéka, hogy a kötetben csak igei (és azokkal rokon) frazeologizmusokat szerepeltetnek. Egy ilyen eljárás egy elméleti-tudományos dolgozat esetében igen legitim, hozzájárul a nagyobb precizitáshoz, a mű köhéziójához; egy nyelvtanulásra szánt gyakorlókönyvnél ez az elkülönítés azonban — megítélésünk szerint — némileg erőltetettnek tűnik, hiszen a gyakorlatban senki sem tudatosan csak igei vagy csak főnévi stb. beszédfordulatokat kíván elsajátítani.

A kötetet Gabriele Richter (többségében szellemes) 46 illusztrációja igyekszik még teljesebbé tenni. A rajzok itt a fordulatok szó szerinti jelentését hivatottak képileg megjeleníteni, hogy ezáltal is kidomborodjék az átvitt frazeológiai összjelentés komplex volta. Helyenként azonban az illusztrációk nem elég szemléletesek, egyértelműek, ill. nem csak a szó szerinti jelentést mutatják be (pl. a 43. oldalon *die Hosen strammziehen*).

Összességében megállapítható, hogy Barbara Wotjak és Manfred Richter frazeológiai kiadványa elméleti igényességet tükröző, de mindenképpen gyakorlatias szempontú, a német nyelvoiktatást bizonyára hatékonyan segítő munka, amelyet a magyar tanulók/tanárok is haszonnal forgathatnak.

VEB Verlag Enzyklopädie, Leipzig 1988, 152 p.

DR. FÖLDES CSABA

Harsányi István:

A TEHETSÉGVÉDELEM KIS KALAUZA

Az utóbbi években azzal párhuzamosan, hogy társadalmunk egyre érzékenyebb lett a gazdasági törvényszerűségekre, egyre több fórumon esik szó a tehetségről, az intelligenciáról, az alkotóképességről. Ezzel szoros összefüggésben az iskola felelőssége és feladatai mind jobban előtérbe kerülnek, hiszen egyre világosabbá válik: elsősorban a tehetség kibontakoztatásával, támogatásával érhetnénk el fejlődésünk felgyorsítását. Ebben pedig az iskolának — különösen a 6—14 éves korosztállyal foglalkozó „általánosnak” — rendkívül nagy szerepe lehet.

Csakhogy az általános iskola — márcsak „általános” jellegéből következően is, valljuk be, létrejötte óta — az általánosra figyel elsősorban.